36. Pocztowa należytość opłacone ryczałtem

Львів, неділя 1. вересня 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-?5.

З кожним роком гірше.

Хто, як хто, а наш селянин кожний скаже, що з року на рік стає гірше. Землі в господарів стає що раз менше, зарібків нема жадних, виїхати нема куди, бо до Америки (Сполучених Держав) чи до Канади не пускають, а як можна виїхати на якісь нові кольонії до Бразилії, то хіба на загибіль, і нашому селянинові хоч бери та з моста в воду. Ділить він ту свою земельку, дає по клаптику дітям, а далі вже й ділити нема що і часто в одній родині одні діти дістануть по клаптику землі, а другі й без того остаються.

Яке то життя селянина з родиною на одному-двох морґах, то лиш він сам знає. Це не життя, а животіння. Всеж таки він хоч може животіти. Але що мають робити ті, що осталися зовсім без нічого? Землі нема, зарібків нема, виїхати не можна — розпука. І дійсно багато таких нещасливців попадає в розпуку. Чим це кінчиться, то знаємо хочби з попереднього числа „Свободи": страшні злочини, смерть, тюрма.

Чи ми можемо тому зарадити, чи ні?

Безперечно можемо і мусимо!

Кажемо — наш український нарід є селянський. Це значить, що величезна більшість нашого народу працює при землі і лише дуже мала його частина жиє з иншої праці. Селянським народом зробила нас вікова неволя, в якій чужинці забрали нам нашу інтелігенцію, а простий нарід тримали спеціяльно на становищі робочої сили при землі.

Правду кажуть: сім літ будеш, чоловіче, бідувати, а далі — привикнеш до біди. І наш нарід не лиш привик до біди, але з тої біди ще й зробив собі гонор. Було мрією кожного селянина, навіть найбіднішого, щоби мати землю, бути господарем. На инші заняття дивився селянин з погордою. Коли заможніщий селянин надумив дати своїй дитині инше, не хліборобське заняття, то посилав її до школи, щоби зробити з неї адвоката, ксьондза, або хоч професора на селі. Діти біднішого селянина починали свою життеву карієру з двора, йшли в наймити, а по літах тяжкої праці одні доороблялися одного-двох морґів землі і ставали — нещасливими господарями, а инші аванзували на форналів, або до смерти не вилазили з наймів.

Таке велике привязання до землі є дуже чінне в нашому народі, але на жаль він не бачив, що то привязання є занадто однобоке і може колись принести з собою великі нещастя для народу. Тримаючись судорожно землі, наш нарід не витворював у себе всіх инших станів, без яких жаден нарід не може обійтися. Це довело до того, що ми не зуміли використати догідної хвилі, щоби збудувати свою державу, а тепер щораз частіще доводить це наших людей до розпуки. В той час, коли наш селянин тримався села, чужинці забрали нам міста; в той час, коли наші селянські діти мріяли про господарство, чужинці наслали нам своїх робітників, ремісників, купців. Щож виходить? А те, що чужий безземельний майстер чи купець жиє в нас паном, а наш безземельний селянин, який мав більше право жити серед своїх людей з майстерства чи купецтва, попадає в розпуку.

Землі вічно ділити не можна, бо це руйнує селянське господарство. Через це в деяких державах вже є закон, який дозволяє поділ землі лиш до певної норми; прим. 5 морґів чи скільки там землі вже не можна ділити. Над таким законом продумують тепер вже й у Польщі. Але наші селяне, які добре бачуть безвиглядність вічного ділення землі, повинні скоріще над тим задуматись. Вони завчасу мусять подумати над тим, який хліб дати в руки тим дітям, для яких не стане землі. Адже наш нарід є селянський і може ще багато своїх синів утримати з праці, з якої тепер живуть у нас переважно чужинці. А коли селянський син буде мати якийсь фах в руках, то хоч батько й не запише йому землі, він не піднесе на нього руки. Отже завдання батьків дати своїм дітям в руки якийсь фах, а завданням цілого народу підтримати своїх людей, що вийшли від землі і виконують ту працю, за яку ми досі утримували на своїх землях чужинців. Тоді з певністю наші діти не будуть попадати в розпуку а наш нарід на тому лише зискає.

Наші партійні справи.

БОБРЕЧЧИНА. **(Повітовий Народній Зїзд).** Дня 19. липня ц. р. відбувся в **Бібрці,** в салі кредитового Т-ва Повітовий Народній Зїзд. На зїзд прибули делеґати з 30 громад повіту. Про організацію повіту говорив пос. Іван Заваликут. В своїй промові пос. Заваликут особливо підчеркнув вагу українського шкільництва під сучасну пору. Про самоврядування та про місцеві недомагання бобрецького повіту говорив д-р К. Троян. Над обома рефератами виявилась незвичайно річева дискусія, в якій цілий ряд промовців вказував на потребу сильної орґанізації національного табору в повіті, подаючи цілий ряд внесень, порад і вказівок у всіх ділянках національного життя. З черги познакомився Народній Зїзд з організаційним статутом партії і вибрав Повітовий Народній Комітет. Зїзд рішив в найкоротшому часі заснувати в Бібрці повітову канцелярію правної поради, щоби при її помочи повести плянову та систематичну працю в повіті.

В Серниках відбулася 20. липня ц. р. довірочна нарада. Промовляв сен. д-р Троян.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

На відпустці: Сен. Олекса Черкавський від 15. VIII. до 10. IX. — Сен. д-р Корнило Троян від 7. IX. до 7. X. — Посол д-р Степан Біляк від 10. IX. до 10. X.

Вічовий рух.

БОБРЕЧЧИНА. 21. липня ц. р. відбулось всенароднє віче під голим небом в **Лопушні** для громад: Лопушно, Суходіл, Вільховець, Підмонастир та Селиська (львівського повіту). Промовляв сен. д-р Троян. Численно зібрані громадяне висказали повне довіря Укр. Парл. Репрезентації.

ТУРЧАНЩИНА. 14. серпня ц. р. відбулось велике віче в селі **Краснім.** Промовляв пос. Великанович. Численна участь на вічу селян свідчить, що і в наших гірських закутинах нарід горнеться до свого проводу, цікавиться громадськими справами та змагає до поліпшення своєї долі.

РОГАТИНЩИНА. 18. серпня ц. р. відбулося велике віче в **Загірю.** На вічу, яке скликав Пов. Народній Комітет, явилися численно селяне сіл Васючин, Явче, Псари, Помонята і Княгиничі. Предсідником віча вибрано о. Андрія Пеленського, бувшого пароха тогож села, який довгі літа в цьому і в инших селах працював. Справоздання з діяльности Укр. Парл. Репрезентації зложив пос. Степан Кузик. Відтак забирали слово Петро Соронович з Явча і Василь Гладій з Княгинич. Віче висловило Укр. Парл. Репрезентації повне довіря.

СОКАЛЬЩИНА-ВОЛОДИМИРЩИНА. 4-го серпня ц. р. відбув посол Кохан віче в районі Городлович. Заступлені були громади: Ульвівок, Войславичі, Старгород і Городловичі та з Волині громади Жджарки і Жджари. Всіх присутних коло 1000 людей. Замітна була велика присутність жіноцтва. — 19. серпня пройшло з великим успіхом віче району Лучиці. Взяли в нім чисельну участь окрім Лучиць громадяне сіл: Бобятин, Стріче і Мотів з Волині. Реферував пос. Кохан про напрямні політики Укр. Нац. Дем. Обєднання та склав звіт з праці Укр. Парл. Репрезентації. Присутні одобрили становище Обєднання відповідними резолюціями.

ХОЛМЩИНА. 3. серпня ц. р. відбув пос. Кохан посольське справоздавче віче в **Павловичах,** пов. Грубешів на Холмщині. Заступлені були на вічу окрім Павлович громади Гунятин, Нисмичі і Ниновичі. З огляду на недавну подію в Павловичах віче пройшло в піднесенім настрою.

Освітня й господарська орґанізація.

В ХОДОРОВІ відбулося 14. липня ц. р. свято „Просвіти". Святочну академію влаштувала філія Т-ва „Просвіта" в честь 60-літньої праці матірнього Т-ва „Просвіта".

В БІБРЦІ відбулося таке саме свято 4-го серпня.

В БЕРЕЗДІВЦЯХ, відбулося 11. серпня ц. р. посвячення читальняного дому. З цеї нагоди влаштовано там святочну академію. — У всіх цих святах брав участь і промовляв на просвітні теми сен. д-р Троян.

В ЗАГІРЮ, пов. Рогатин, завдяки кільком енерґічним селянським робітникам, дуже гарно розвивається праця в читальні й кооперативі. Натомісць в **Княгиничах** через кількох руїнників освітня праця завмерла. Селяне заповідають, що будуть публично пятнувати роботу осіб, що шкодять народній справі.

ЧЕРЧЕ відвідало в цьому сезоні дуже багато наших народніх організаторів і працьовників. Вони не обмежились тільки до купання й відпочинку, але цікавились також місцевими орґанізаціями, як читальня „Просвіти", кооператива, „Сільський Господар" і давали свої доклади-відчити на біжучі теми нашого життя. Між инш. дня 2. серпня виголосив відчит на тему „Просвіта і кооперація" о. сов. А. Пеленський з Лисятич, а 18. серпня відбулася тут кооперативна анкета, на яку прибули відпоручники Пов. Союзу Коол. дир. І. Поритко і ревізор Д. Хоптяк. В салі „Народ. Дому" зібралося понад 500 людей. На анкету загостили д-р Л. Мишуга з Америки та З. Пеленський, редактор Госп. Кооп. Часопису. Д-р Л. Мишуга дуже зацікавив присутніх рефератом про відносини серед наших братів за океаном — про їх життя і їх організацію, як чинник національного виховання. Анкета була справжнім святом для черчан.

Робота для послів готова.

Наближається осінь і мабуть скоро вже скінчаться вакації для послів до польського сойму. Вже всі міністерства зладили свої бюджети, отже робота для послів готова, бо все інше „санація" без них полагоджує.

Wyciąg z protokołu spólnego z dnia 20. sierpnia 1929 r. Sąd okręgowy Wydział karny XXIV. we Lwowie w sprawie karnej Pr. 289/29. na posiedzeniu niejawnem w dniu 20. sierpnia 1929. r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Okręgowego postanawia a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76. rozporz. Pr. Rz. P. z dnia 10. maja 1927 poz. 398 Dz. Rz. P. Nr. 45. dokonane dnia 16. sierpnia 1929 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma „Swoboda" Nr. 34. z dnia 18. sierpnia 1929 r. z powodu, że zamieszczone w tem. czasopiśmie artykuł pt. „Zrujnowania cerkwy w Pawłowyczach, hrubesziwśkoho powitu na Chołmszczyni" od słów Je riczy jaki tpudno sobi do słów pradidy z pered 3-och wikiw" — zawiera w so ie znamiona a to występku z § 300 u k. i art. 1. rozporz. Prez. Rz. P. z dnia 10 maja 1927 r. poz. 399 Dzpp. Nr. 45. b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Przewodniczący J. Antoniewicz w. r. Protokulant J. Ortyński w. r. Za zgodność п. научк.

Кров на вулицях Єрусалиму.

Єрусалим — стара історична жидівська столиця. Палестина — земля обіцяна вибраного жидівського народу. Але прийшли на жидів лихоліття, вони розбрились по цілому світі, а їх край і столицю заселили араби.

Великий зріст жидівства у світі створив т. зв. жидівське питання. Світова війна розвязала це питання таким чином, що Палестину знов признається жидам, які мають відродити й відбудувати свою історичну батьківщину.

Почали жиди еміґрувати до Палестини і почали проти цього бунтуватися араби. Завязались в Палестині сварки, бійки, полилась жидівська й арабська кров. В останніх вуличних демонстраціях і бійках впало з обох боків 25 забитих і понад 100 ранених.

Безпосередньою причиною останніх бійок була т. зв. жидівська „Стіна Плачу". Є це останки руїн останньої жидівської святині, під якою жиди моляться й оплакують долю минулих днів. Біля тої стіни араби збудували свою магометанську святиню, роблять ріжні перебудівки і з ненависти до жидів роблять їм всякі пакости. З того випливають часті непорозуміння, в яких араби закололи недавно одного жида.

Похорон того жида стався великою жидівською демонстрацією, яка роздратувала арабів. Дійшло до бійки, яка повтарялась кілька разів, а що араби озброєні, то почалась стрілянина, яка потягнула за собою багато крівавих жертв.

Жиди жалуються на англійську адміністрацію в Палестині, яка не припиняє арабських нападів на жидів. А та адміністрація справді має в Палестині не-аби-який клопіт, бо трудно примирити з собою історичних власників Палестини — жидів і старих вже мешканців Палестини — арабів.

Останні бійки перекинулись вже з Єрусалиму на край. Озброєні араби нападають на жидівські кольонії. Доносять, що на одній кольонії араби вимордували 40 укнів і 2-ох рабінів. Англійський комісар Палестини зажадав на підмогу війська. З Єгипту вилетіло до Палестини 50 жовнірів літаками, а цілий батальон вирушив залізницею. Для помочі поліції озброєно всіх англійських горожан. В Єрусалимі оголошено стан облоги; по 6. год. веч. вже не можна ходити по місті. Як бачимо, то араби завзялися на жидів не на жарт.

Війни нема, а більшовики з китайцями бються.

Коли китайці повідомляють, що в боях з совітськими військами згинуло понад 2000 китайців, то значить, там вже бються не на жарт. Раз більшовики заскочуть на китайський бік, то знов китайці на більшовицький бік, а за кожним разом падають забиті і ранені.

Проте обі сторони не кажуть, що між ними є вже війна. Вони лиш взаїмно себе оскаржують за напади і кожна сторона запевнює, що війни не хоче.

Манджурський комісар закордонних справ каже, що не треба собі так дуже брати до серця пограничних сутичок сов. і китайських військ, бо фактично ще ніхто нікому не виповів війни. І справді, можна з цим погодитися, бо досі вже є аж занадто причин з обох боків, щоби виповісти собі взаїмно війну, але цього не зробив ні Рад. Союз ні Китай.

Легко сказати — виповідаю війну. Але, як і чим її вести? Одних людей мало; треба ще їх одіти, озброїти і головно нагодувати. А трудно, щоби Рад. Союз міг понадіятися на свої запаси, коли вже тепер розділює в себе хліб по картках. Та й доходить вже тепер до вух більшовицької влади, що з вибухом війни прийде їй кінець. Мабуть тому й не виповідається офіційно війни, а тільки лякається китайців.

Запевняють, що війна таки розгориться, а поки що бються, але кажуть, що війни нема.

Замах на литовського премієра міністрів.

На литовського премієра міністрів Вальдемараса зроблено замах. В його палаті підложено пекольну машину з такою силою, що могла би висадити в повітря цілу палату. Пекольну машину в пору запримічено й усунено.

Замах мали підготовити литовські опозиційні партії, а що Литва жиє у великій незгоді з Польщею, то підозрівають, що тут не обійшлося без польських рук. Наслідком цього між арештованими, яких підозрівають в участи в замаху, є багато поляків.

Кажуть, що цей замах сфабриковано навмисно, щоби Вальдемарас мав чим воювати проти Польщі на Лізі Народів. Інші запевняють, що взагалі ніякого замаху не було, а відомости про замах розсівають на те, щоби підготовити певний ґрунт для жалів Литви на Польщу, з якими вона виступить на найблищій сесії Ліґи Народів. Одним словом — історія двох „добрих" сусідів.

Троцький засуджений на смерть.

Про Троцького, бувшого диктатора Рад. Союза, писали довший час, як то його вигнали його сотовариші з більшевії, як він виїхав за границю до Туреччини, та як добивався візду до будь якої европейської держави, а йому всі відмовляли. Писали а потім замовкли. Троцький вийшов з моди. Навіть більшовики перестали вже його лаяти за статті, які писав проти них в ріжних европейських часописах.

Тепер знов згадують Троцького. Він сказав одному кореспондентові, що має певні докази, що московське Д.П.У. (Державне Політичне Управління), давніше відоме чека, засудило його на смерть і хотілоби стягнути його до Рад. Союзу, щоби там з ним покінчити. Чи то дійсно правда, чи ні, але розсерджений Троцький постановив оголосити в пресі нові відомости про те, що робилося і робиться поза людськими очима в Кремлі — місці осідку більшовицького уряду в Москві. А світ богато дечого з того не знає, бо тоді займавби до більшовиків зовсім инше становище. Вони запевнюють всіх про свою велику миролюбивість, а на ділі тепер щораз більше виходить на яв, що вони більші хижаки, як всі капіталістичні держави світу.

Ріжні вісти.

— В Празі радив в днях 23—29. серпня VI. конгрес Міжнародньої Ліґи Жінок Миру і Волі. На конгресі були представниці 40 народів світу і радили над тим, якби то вирятувати світ від воєн. Кажуть, — де чорт не порадить, там пішле жінку. Може й справді жінкам вдасться це, що ніяк не вдається чоловікам.

— До Рад. Союзу їздили з Америки члени російсько-американської торговельної палати в Ню-Йорку, а вертаючи, сказали кореспондентам часописів, що в Рад. Союзі є такі відносини, що ще через 10 літ Америка не визнає Рад. Союзу.

— Американці запевняють, що коли не прийде до морського порозуміння зі всіма морськими державами, то напевно повстане американсько-англійсько-японська морська спілка.

— В Австрії так загострилася партійна боротьба правих з лівими, що там побоюються домашньої війни. Ще тільки цього там бракує.

— Побідники світової війни дуже боялися, щоби німецький цісар Вільгельм II. не сидів у Німеччині, бо це булоб небезпечно для мира, і цісар сидів на вигнанні в Голяндії. Тепер він вже може вернутися до рідного краю, але не хоче. Просить лише, щоби його в рідному краю поховали, як умре.

— Літаком з Европи до Америки вибралося 3-ох швайцарських летунів і слух по них загинув. Вперті люде, а природа також не піддається.

— Вожди комунізму далі між собою неладять. На днях виключено з проводу комуністичного Інтернаціоналу ком. головаря Бухаріна.

— Польща винна заграниці величезні суми грошей. Одних відсотків за свої борги платить Польща річно 98 міліонів зол. На рік 1929/30 вставлено до буджету на сплату боргових рат і відсотків 247 міліонів зол.

— Польські комуністи зле обходили „червоний день" (1. серпня) і тому московські делегати усунули всіх членів контрольного комітету КПП. (Комуністичної Партії Польщі).

— В Газі таки до нічого не договорились. З приводу газької конференції пише одна англійська газета, що мирова праця щораз більше стає торговельною спекуляцією.

Відроджений Китай.

(Дикі люде.)

Кілька літ безнастанно писали часописи про війну в Китаї. Не воював Китай з чужими державами, а воював сам з собою. Трохи самі між собою сварилися, а ще більше підюджували їх проти себе добрі опікуни — чужі держави, які визискували китайців і їх землі, досить того, що кров у Китаї лилася ріками. Бо то не якенебудь Литва, чи Естонія з півтора міліонами мешканців, а то 400 міліонів китайців!...

Нарешті переміг здоровий дух і цілий Китай опинився в руках свого національного уряду, який почав доводити знищену країну до ладу, ну — й почав ліквідувати всякі завойовання чужинців у Китаї. У тій ліквідації наткнувся на миролюбивих більшовиків, які мають апетит на чуже добро не менший, як колись мали московські царі, і ото чуємо, що почалась між китайцями й більшовиками справжня війна.

Щож то за такий Китай і хто такі китайці?

Китай — це країна жовтих людей в Азії. Нараховують китайців понад 400 міліонів душ. Білі зараховують їх до дикунів. Чому — годі збагнути; мабуть тому, що вони жовті, що в такій великій масі і безрадні, що білі засіли в їхньому краю і витягають останні соки з китайців. Бо трудно називати дикунами той нарід, якого культура сягає кілька тисяч літ перед Христом.

Правда — культура китайців була своєрідня, а наука не мала доступу до широких мас народу. Але, чи то так давно у нас знесено кріпацтво, коли простолюддя рахувалося робочою худобою? Отже й у китайців була висша верства, яка була на становищі наших бояр, чи пізніщої шляхти і було спокійне, працьовите просто-народдя. А треба знати, що до китайської науки не було так легко дібратися, як у нас. Китайці не мали такого письма, як маємо його ми; воно складалося не з тридцять кілька букв, яких легко навчитися, а мало до 30 тисяч ріжних знаків, які треба було вивчити, щоби щось по китайськи прочитати. Та то прості люде навіть стільки слів у мові не вживають, як було тих китайських знаків у письмі. То хтож міг їх навчитися? Звичайно, що знало те письмо не багато і мабуть тому згодом занепала китайська культура, а китайці стали невільниками білих завойовників. З другого боку сама сила тих китайських знаків у письмі вказує на те, що збірались вони не рік і не два, що білим ще не снилося писати, як китайці вже були грамотними.

Щойно в 1924 році починається в Китаї революція в письмі. Народній університет в Пекіні, столиці Китаю, зложив нову китайську азбуку з 36 букв і розпочав пропаґанду за тим, щоби в письмі уживати народньої мови. Не обійшлося тут без оборонців старого письма, так як в нас ще й досі є поклонники йорів, але їх протест не міг втриматися перед живим рухом народу. Тільки подумайте: Щойно в 1926 році почав виходити в Пекіні перший часопис друкований народньою китайською мовою і новим письмом, а вже тепер т. е. за 3 роки, той часопис розходиться в 50 міліонах примірників, а всіх часописів виходить тепер в Китаї 400. Перший часопис народньою мовою купували навіть ті, що не вміли читати, але купували, щоби виявити свою прихильність до часопису і показати свою охоту до науки. Колиби наш нарід тільки під Польщею так горнувся до свого часопису, то „Свобода", яка виходить вже 31-ий рік, мусілаб друкуватися в числі що найменше 70.000 примірників. На жаль в нас заледви, чи всі часописи разом друкуються в стільки примірниках. Ніби порівняння з так званими дикими китайцями для нас не дуже корисне...

Що значить доступ до народу друкованого слова і бажання народу чогось навчитися, то ніхто не може нам дати кращого зразку, як китайці.Китайці почали читати, вчитися і разом з тим розуміти себе і своє становище в 1924 р. Тепер маємо 1929-ий рік, отже минуло з того часу всього 5 літ, а за тих 5 літ Китай вже встиг звільнитися від білих опікунів, порядкує сам всіми справами своєї великої держави, і на очах всіх стає могутністю, з якою цілий світ мусить дуже поважно рахуватися.

Довший час білі лякали себе жовтою небезпекою, себто навалою китайців на Европу, як тільки Китай зросте в силу. Тепер китайці з того сміються і не думають нікого лякати. Вони кажуть, що европейці лиш вмовили в себе таку небезпеку, бо завсігди рахували китайців дикунами. Але китайці зовсім не думають нападати білих, а навпаки — раді бачити їх у себе, коли вони будуть туди приїзджати для культурної і господарської роботи. За те вони твердо заявляють, що вже прийшов кінець европейському визискові в Китаї, що в своїм краю, в Китаї — панами є китайці.

Подивляти треба диких китайців. Але здається вони не такі дикі, як білі ненаситні. Ще тепер білі більшовики не хочуть примиритися з відродженням Китаю, але це вже не старі часи. Дикі китайці доказали, що вони теж люде і зневажати себе та кривдити не позволять навіть більшовикам.

ЧОРНА ГОДИНА.

Жиє робітник сильний, здоровий, працює і хліб їсть, має дах над головою, ходить одягнений і взутий. Добре йому живеться. Люде його шанують, завидують йому, стараються з ним приятелювати.

Але доля капосна: візьме тай положить чоловіка в ліжко — хворим. Пропало здоровля, щезла сила, не стало зарібку, з хати виганяють, нема що їсти, вбрання і взуття подерлося, приятелі відцуралися. І лиш хто згадає про того нещасливця, то похитає головою: настала для нього чорна година...

Селянин-господар дочекався весни, засіяв поле, погода пішла гарна, посходив посів — аж душа радується. І розраховує селянин, як то він лекше вздихне, як збере з поля працю своїх рук.

А доля капосна: де не взялася туча, впав град, вибив посів, осталась на полі толока. І в очі селянина заглядає чорна година.

Буває ще й інше. Жиє собі господар, земельки є трохи, гарні будинки, худібка виплекана, люде його шанують — добре йому ведеться. Осінню звіз збіжжа до стодоли, їсти буде що, обжене всі видатки в хаті і господарстві, та ще й останеться щось. А тут — грім, або — мала дитина з сірниками. І пішло все з димом — і добро і надії; осталась лиш — чорна година.

Всі знають ту чорну годину, один другого повчає, щоб про неї не забути, а чорна година чорною годиною. Скільки в нас кожного року нещасть, скільки й цього року пропало збіжжа від граду, скільки господарств пішло з димом, скільки шкоди наробили повени. І кожний знає, що від цього не заречешся, що треба цьому завчасу зарадити, а проте скільки людей зазнає тепер страшної чорної години!... Бо кожний лиш другому вміє радити, а сам собі не завсіди добре порадить.

Чорної години ніхто не може заречися, але кожний може їй хоч трохи зарадити, а в багато випадках можна навіть зовсім чорної години не боятися. Візьмім хоч би град, чи вогонь. Ніби з градом не порадиш, як він впаде, та й пожежа, коли трапиться — знищить добро. Але проте ні град, ні пожежа не конче мусить стягнути на людину чорну годину. Розумному господареві град чи вогонь знищить його працю, але за неї він дістане гроші. На цеж істнує багато літ наше Товариство обезпечень „Дністер“, яке за невеликі гроші обезпечує людське добро і коли обезпеченому трапиться нещастя — вибе збіжжа град, чи спалить господарство пожежа — Т-во виплачує за шкоду гроші і замикає дорогу чорній годині.

Для запобігливого чоловіка навіть злодій не страшний. Он в Варшаві на днях обікрали злодії якогось купця на 25.000 зол. Думаєте — купець дуже тим загризся? Ні! Бо вкрадені річи він обезпечив на 7.000 долярів. Його шкода вернеться ще й з прибутком.

А ось, що пишуть американці: В Америці є тепер 65 міліонів людей обезпечених. Ціле обезпечення сягає до таких сум, що навіть уявити собі трудно: 100 міліярдів долярів!... А треба знати, що між тими обезпеченими є кількадесять тисяч наших людей, які поїхали до Америки по доляри. Як це сталося?

Зовсім просто. В чужому краю, де один збиває доляри, а 10 тяжко бідує, наші люде стали вразливіщі на чорну годину. Там вони не селяне, а робітники. Працюєш — і хліб їси, а не працюєш — з хати виганяють. І там наші люде обезпечуються не від вогню, чи від граду, а на випадок слабости, смерти, безробіття тощо. Працює чоловік і заробляє, то платить належні вкладки на обезпечення, а заслаб, чи стратив працю — то обезпеченеве т-во платить йому на прожиття.. Або — жиє робітник і платить щось там на обезпечення, а помер — т-во виплачує означену в обезпеченні суму його родині. І вже родині не така страшна чорна година.

І в нас, в краю, у Львові, є таке товариство, що обезпечує людей на випадок смерти, каліцтва, чи на старість. Називається „Карпатія“.

Отже справді не забуваймо про чорну годину. Обезпечуймось поки час. Особливо селяне: звезли збіжжа до стоділ — і зараз обезпечуймо його.

Поволі старaймось все обезпечувати! Бо ніхто не знає ні дня ні хвилини, коли захоче заглянути йому ввічі чорна година.

Аргентинський рай.

Арґентина — це, кажуть, рай на землі. Але якось тим раєм не дуже захоплюються ті, що в ньому побували, коли в квітні і травні ц. р. повернуло звідтам до Польщі 1000 еміґрантів. Повернули, бо кілька місяців шукали праці і її не найшли.

Важне для тих, що збираються їхати за море.

КОМУНІКАТ.

Повідомляють нас з Бразилії, що „Польске Товажиство Кольонізацийне“ в Варшаві дістало від бразилійського уряду концесію на кольонізацію стану Еспіріто Санто. Се Т-во оснувало там зараз кольонію **Agnia Branka** („Бяли оржел“) і стягає туди еміґрантів з нашого краю. Нашим людям говориться богато про всякі блага — про всесторонню опіку і поміч, які мають наші еміґранти, коли приїзджають на ту кольонію. Люде цьому вірять і то тим більше, що тепер дуже тяжко виїзджати кудись за море. Еміґрацію до Сполучених Держав Північної Америки, до Канади й Арґентини обмежено, а коли вже хто намірився їхати в світ, то й хапається гарних обіцянок на новій кольонії в Еспіріто Санто. До тогож згадане кольонізаційне Т-во і Польське Т-во Еміграційне, а навіть урядові чинники радять людям, яким не вдалося виїхати до Спол. Держав, Канади чи Арґентини, щоби вони відносились з довіррям до того „Польського Т-ва Кольонізаційного“. І люде довіряють та їдуть до Еспіріто Санто і не подумають, що в інтересі кольонізаційного Т-ва, як найскорійше заселити кольонію, але для кольоністів там можуть бути дуже тяжкі умовини життя. А так воно є справді і тому ми перестерігаємо всіх, щоби легкодушно не їхали кудись на свою загибіль.

Про випадки недозволеної у нас аґітації за еміґрацією прохаємо повідомляти Народню Канцелярію у Львові (вул. Костюшки 1 а). Народня Канцелярія з свого боку доложить всіх старань, щоби цю справу еміґрації всесторонно висвітлити, та з кожного конкретного випадку аґітації за шкідливою для нашого народу еміґрацією постарається витягнути відповідні консеквенції.

НАРОДНЯ КАНЦЕЛЯРІЯ.

Посвячення Народнього Дому.

(Городловичі, пов. Сокаль).

Нема, здається, більш відрадної хвилі в громадянській праці від цьої, коли громадянські робітники на власні очі можуть оглядати овочі своєї праці, та ще й перед сусідами ними похвалитися. До тих відрадних хвиль можна зачислити будову власних домівок, в котрих зосереджується все життя в громаді. Таку важливу і радісну хвилю обходила громада Городловичі, пов Сокаль, 4. серпня ц. р., посвячуючи свою нововибудовану домівку. О. декан Карпяк з Ульвівка в присутности всіх громадян Городлович, делеґацій поблизьких громад і товариств та представників центральних повітових установ зі Сокаля посвятив домівку і з тої нагоди виголосив гарну промову. Промовляли ще: пос. Кохан, представник всіх повітових установ п. Гр. Бараник і др. „Народній Дім“ побудований городловичанами є дуже гарний. В ньому вже примістилася читальня „Просвіти“ з драматичним гуртком, споживча кооператива і районова молочарська централя. Працю в Городловичах ведуть самі селяне і ведуть її взірцево на всіх ділянках громадського життя. Побажатиб, щоби і на дальше не впали руки робітникам на народній ниві.

Нищення церков на Холмщині.

Дня 20. серпня ц. р. зголосилась у посла Volод. Кохана делеґація громадян містечка Крилів на Холмщині та повідомила його, що влада намагається розібрати їхню церкву (муровану). Люде просили, щоби пос. Кохан прибув на місце та поробив проти цього відповідні заходи. Наразі вислано в тій справі телеґрами з рамени Укр. Парл. Репрезентації до міністерства внутр. справ, воєвідства в Люблині і староства в Грубешові. Посол Кохан виїхав з доручення Секретаріяту Обєднання і Президії Клюбу на місце.

„ЗАЗУЛЬКА“.

Іван Сенюк не був з тих найбідніщих в нашому селі. Була у нього нова хата, була й скибка доброго, урожайного поля свойого власного, й морґ по жінці. Хліба вистарчало від нового до нового, а „Лисоня“ була така дійна, що й для себе була ложка молока і на „фуґу“ себто до молочарні носила жінка кожного дня пять літрів. На сіль та нафту нанесли кури „черепок“, чоботи та одіж купували кожної осени за виплекану свинку, а кілька овочевих дерев ліпшого сорту платило податок і всякий инший видаток. Найкращий дохід давали йому весною дві великі, буйногилясті черешні. Одна з червоними як коралі ягідьми дозрівала дуже скоро і Сенюк перший виходив до міста зі своїми коновчатками та брав за одно по два золотих і більше. Друга — була пізна. Ягоди родила великі, мясисті, чорні як мазь — і за ці вже останні ягоди Сенюк торгував не гірше як за перші.

Добре жилося Сенюкови, аж люди завидували. З жінкою не сварився ніколи, навпаки, жили собі обоє як дві горлиці в гнізді. Вона не кликала його інакше як „Івасю“, а він її “Марисю“, „Марисуню“... а деколи в припливі радости та ніжности казав їй навіть: „моя ти зазулько“! Тому й називали її в селі не інакше як „Сенюкова зазулька“.

Але як каже пословиця: „кому добре, той ще лучшого шукає“. — Почали парубки й молодші господарі виїжджати з села в світ на заробітки, обізвалася і в Сенюка неспокійна жилка. Закортіло і його побачити світа, заробити долярів. Ай! ті доляри!...

— І чого ще тому до Гарґентини — дивувалися люде. — Дітий не має, гроші на позичках, хліб в коморі, жінка як пампушок гладенька, як ласичка приємна... Та аж гріх то всьо кидати і йти в світ за очи. Та же ліпше най бідний той доляр заробить на єго місце. — І кпили з нього та з „Зазульки“ і лякали тяжкою працею — нічо не помогло.

— А чом би я не мав їхати, га? — Другий останню рубаху з тіла продає, останню курку з обійстя тратить і їде, а я маю гроші і буду дивитися, як другі їдуть по доляри. На злість поїду, най завидують!

— А щож твоя „Зазулька“ — кепкували — а нуж прилетить якийсь зазуль і... ну... далі догадайся сам!...

— Ого-го! — Не прилетить, не прилетить... А хочби й трафився такий, то так пекно вифуркне, що аж ну!.. Моя Марися баба не така, її не збаламутить

— А хтож буде ягоди носити до міста?

— Е-е-е! що там ягоди! На біса ягід, як доляри будуть!

І відїхав Сенюк з транспортом зараз по Великодні а „Зазулька“ остала сама на обійстю з німими язиками. Самі собі можете уявити, як її було скучно. А як невигідно — мов без правої руки. Бо чи кусок дерева розрубати, чи десь рівець вибрати, чи гній з під корови викинути — то все була тепер її робота і та не конче йшла влад. Але вона робила і помагала собі, як могла. Аж як прийшли сінокоси, треба було оглянутися за якимсь чоловіком, бо то вже не бабська річ. А оглядатися довго не треба було, бо ось зараз за плотом у вдови Якимихи парубок як дуб здоровий. Він тільки чекає, чи хто не закличе, бо дома роботи жадної, а на панське не ходить. Колись там посварився з жидом і тепер не приймають, ні його ні мами.

І почав Олекса — вдовин син — свою роботу у „Зазульки“ косою. А потім ходив туди з вилками, серпом, або й ціпом. А далі навіть не нанятий і непрошений забігав через пліт помагати всякі дурниці як корову напоїти, води нанести, дров нарубати... І що раз частіше треба йому було в сусідки щось позичити, а сусідці знов щораз частіше треба було щось помочи, десь щось направити... А того ніхто так не потрафив, як Олекса Якимишин.

Люде почали вже щось муркотіти, догадуватися, але Сенючка тільки плечима здвигала.

— Най там собі злі язики лепечуть, що хочуть. Я знаю, що моє сумління чисте як криштал, я собі баба на місці — і кінець.

І справді було чисте. Бо хоч Олекса був парубок гарний і жартовливий і умів жінці подобатися, — то „Зазулька“ не забувала, що має в Арґентині чоловіка. А що вона тепер більше думала за Олексу, як за свого Івана, то не дивниця, — бо Іван так далеко, а той все на оці, все під боком...

Раз в осени, в слітний, понурий вечір дістала „Зазулька“ лист від чоловіка. Уміла й сама читати, але той лист був так дрібненько і так невиразно написаний, що мусіла до помочі закликати Олексу.

А він на письмі розумівся, як адвокат — казали люде.

І прийшов Олекса, але лямпа чогось не хотіла ясно світити, а тут письмо таке дрібненьке... І так підкручував ґніт в лямпі, так підкручував, — аж шкло — трісло!

В хаті стала тьма! Другого шкла під рукою не було, — а на дворі такий дощ та вітер... собаки не виганяй з хати... Так і остав у „Зазульки“ — аж поки когути не запіяли.

А потім Олекса вже сам гасив лямпу. „Зазулька“ зразу протестувала, кричала: „Що робиш варяте?!“ — а згодом увечері навмисне зовсім не світила. Олекса потемки приходив і відходив, щоб люде не бачили.

(Докінчення буде)

НОВИНКИ.

— **Почта і гроші.** Почтова сітка щораз більше поширюється на села. Все менше й менше сіл мусить дибати за почтовими посилками до далекого міста. Листонош приносив до дому і листи і ґазети і гроші. Тепер міністерство почт і телеграфів заборонило доручати гроші до багато сіл, які лежать далеко від почтового уряду. Люде мусять самі йти по гроші до уряду. Зроблено це зі страху, що листоноша можуть по дорозі ограбити.

— **Жертви купелів.** В Яремчу втопився в Пруті 19-літній Ст. Шарґа, студ. торговельної академії в Кракові. — В Галичі, в Дністрі втопився 17-літній А. Шмідт, син власника ресторації в Станиславові. — В Бережанах, в ставі втопився Іван Рашковський, рядовий 51 пп. — В Іванівці, пов. Теребовля, в Сереті втопився Петро Боняк. Жадного року ріки не дарують людям свого.

— **Згоріло** 3000 морґів лісів в околиці Вальцен і 1500 м. лісів і торфовиськ в околиці Грайфенберґ, в Німеччині. — На Поморю, в Любаві, батько намовив синів, щоби підпалили камяницю, надіючись дістати 160.000 асекурації. Підпал викрився, батько втік, а синів арештовано.— В Тишках, пов. Золочів, погоріло два господарства зі всім збіжжам в стодолах. Шкода 10.000 зол. Підозрівають підпал.

— **Замордували начальника міліції** Петухова у Вятці в Рад. Росії. Колись мордували начальників жандармів, а тепер начальників міліції. Ріжниця не велика, бо причини мордів ті самі — переслідування незадоволених державними порядками.

— **Сніг на 40 см.** впав в Альпах в Австрії. Пора мабуть і нам привикати до снігу, бо — пройшов Спас, бери рукавиці в запас.

— **Гроші можна робити,** але не всім. 3-ох майстрів з Бидгоща, які фабрикували монети по 1 і 5 зол. всаджено до „паки“. Може, як би вони робили гроші, то це нікого не цікавилоб і вони булиб на волі, а то вони підроблювали.

— **Пшениця** на світових збіжевих ринках піднеслася в ціні. Показується, що цього року пшениця не дописала у всіх заморських краях, себто в Канаді, Сп. Державах, Арґентині й Австралії. В Европі збір пшениці випав гірше лиш на Угорщині, в Румунії і Болгарії. Хто має багато пшениці той обрадується такою вісткою, але кому треба пшеницю купувати — то гірше.

— **Вийшло** чергове 12-те число журналу „Життя і Знання“ з дуже цікавим змістом. Журнал „Життя і Знання“ присвячений знанню з ріжних галузей науки і життя. Видає його Т-во „Просвіта“ у Львові.

Нещасливий день 23. серпня.

В Чеханах замордували священика і його дочку.

В Чеханах, пов. Кросно, напало 23. серпня вечером трох озброєних людей на дім місцевого українського священика о. Данила Пирога. Бандити пострілили священика в голову і груди, а його дочку в груди і в шию і вбили їх на місці. Жінка священика остала в живих мабуть тому, що в часі нападу була в стайні. Бандити щезли, а дотеперішнє слідство не дало жадних вислідів. Дехто підозріває, що це був звичайний напад грабіжників. Але, що бандити нічого не забрали, то це вбивство священика і його дочки стало дуже загадочним. Дійсна причина його не вияснена.

Кривавий страйк.

В Задвіррю біля Львова застрайкували робітники в фабриці залізничих підкладів і стовбів. Робітники домагались підвищення платні. Поліція заарештувала страйковий комітет, а власники фабрики спровадили до праці робітників з Дідич, а коли ці повтікали, то спровадили інших робітників з Брідщини. Страйк триває вже 5 тижнів.

В пятницю 23. серпня мало дійти до бійки між страйкуючими і страйколомами. Повідомляють, що в тій сутичці 18 чоловік тяжко поранено.

„Ґраф Цепелін“ в Японії.

Німецький воздухоплав „Ґраф Цеппелін“ полетів собі до Америки, вернувся, і тепер полетів навколо світа. Вилетів з Німеччини і нігде не спускаючись перелетів через польський коритар (Поморря), через Східню Прусію, Литву й Естонію, через европейську територію Рад. Союзу, через „Сибір неприходимий“, і зявився над столицею Японії-Токійо. З пошани до японського мікадо (цісаря) окружив тричі його палату, цілу годину кружляв над містом і потім плавно, спокійно опустився на летунську площу.

Сотні тисяч японців з великою радістю зустрічали німецький воздухоплав, а щоб доказати свою велику прихильність для гостей, то в день їх прилету пили особливо богато пива як національного напитку німців. Залогу „Цеппеліна“ обдарували стільки подарунками, що їх треба буде окремими паками висилати до Німеччини, бо на це нема вже місця на воздухоплаві.

11.000 кільометрів перелетів воздухоплав без перестанку за 99 годин. І весь світ подивляє німців і свою радість виявляють їм ті, що ще недавно з ними воювали. Здоровий німецький дух, винахoдчивість і безприкладна німецька працьовитість здобувають німцям в світі давню могутність і славу.

Чому Польща спроваджує з заграниці гриби?

В І. квартали ц. р. спроваджено до Польщі з заграниці 788 сотнарів грибів. З того приводу польська газета „Пяст“ вміщує таку замітку: „Чи це не встид для Польщі, яка має ще стільки лісів, а в них такі маси грибів, малин, суниць, ожин, черниць і лічничих зел? Ми це все спроваджуємо за дорогі гроші з чужих країв, а в нас ті великі скарби марнуються. А марнуються тому, що в наших лісах, чи в приватних, чи державних, зовсім не можна тих скарбів збирати, або їх збирання получене з великими трудношами. До наших лісів, крім власників і сторожів, часом гірших від вовків гайових, всім іншим вступ заборонений, а збирання грибів, малин, суниць і т. п. без трудного дозволу лісничих або гайових вважається великим злочином. Скільки-ж то разів гайовий, зустрівши в лісі з грибами чи малинами жінку з села без „урядової“ посвідки, добре її набив, а зібрані гриби, чи малини висипав і подоптав ногами“?

Ба! А по чому ж би було пізнати, що гайовий є також „начальство“, ще й не аби яке.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.

Чи постерунковий має право домагатися винагороди за це, що помагав війтови при стяганню податків?

Постерунковому не належиться ніяка винагорода. Процент з податку належиться тому, хто стягає податок. Присутність поліції при стяганню податків має на ціли дати війтови охорону при виконуванні урядової чинности, якою є стягання податків, а за це не належиться поліції ніяка оплата ні винагорода.

Де і як старатися про дозвіл на ношення зброї.

Повітове староство видає дозвіл на ношення зброї. Подаємо зразок прохання:

До Повітового Староства

в . . . . . .

Тому, що мої забудовання находяться поза селом і тому, що в наших околицях мали місце в останніх часах рабункові напади, а вкінці тому, що я заробляю їздою на фірманки і через те дуже часто вертаю ніччу, прохаю дозволити мені на ношення револьвера, який є мені доконче потрібний для власної оборони.

. . . . дня . . . . 1929.

підпис

. . . .

точна адреса.

В проханню о дозвіл на ношення зброї слід обовязково виказати потребу ношення зброї для цілей власної оборони. Коли староство відмовно полагодить прохання, слід внести відклик до воєвідства. Інформації відносяться до всіх українських земель.

ДОПИСИ.

ТУРЧАНЩИНА. **(Злидні і поступ свідомости).** В наших гірських закутинах всюда запримічується велику матеріяльну нужду і погані життєві умовини. Недостача заробітків, лиха земля, винищені ліси, еміґраційні труднощі — все це витворює матеріяльне лихоліття наших гірняків. Мимо цього освітня робота тут розвивається. В Краснім вже підготовлено терен під читальню „Просвіта“, а в Долиськах заложена перед місяцем читальня має тепер коло 150 членів. Замітне, що приміром в Долиських всю орґанізаційну роботу взяла на себе сільська молодь (головно браття Ромянчаки) і прекрасно вивязується зі своєї гарної а нелегкої праці. І українські національні часописи продираються до найдальших гірських закутин і кооперативи починають добувати щораз ширший терен. Не бракує там і руїнуючої роботи людців у роді ренеґата з одинки посла „Вікторця“, який хотів би всіх втягнути в своє багно, але наші гірняки ставлять такій роботі щораз більший опір. Люде мають тут дуже багато клопотів. Жалуються, що при будові гірських малих млинів вимагається від них плянів, які перевисшають вартість самих млинів, багато клопоту і коштів спричиняє їм припис зголошувати биття телят, брак спеціяльних оглядачів і т. п. За порадою в своїх клопотах селяне звертаються при всякій нагоді до своїх послів з Українського Клюбу.

СЕРНИКИ, ПОВ. БІБРКА. **(Люде не падають духом).** Село Серники належить до тих громад, які не мають в себе ні одного інтеліґента. Проте воно має у себе свої українські установи, як читальня, кооператива. Містяться вони в просторому домі, який перед пару літами вибудували селяне власними силами. При виборах до сойму і сенату всі голосували на листу 18. Саме з того приводу місцевий двірський обшар і инші опікуни безвпинно терроризують село. Але село через те не падає духом. Воно глибоко національно свідоме і прямує певним шляхом до своєї побіди.

ОЗІРНА, ПОВ. ЗБОРІВ. **(Посвячення стрілецького памятника).** Дня 18. серпня ц. р. відбулося посвячення памятника на стрілецьких могилах в Озірній. Памятник здвигнено коштом кількох тисяч зол. заходом гуртка ідейної молоді в Озірній. В посвяченню взяли участь, крім місцевого пароха о. декана Яновича, о. декан Молчко з Осташовець, о. Кулицький з Покропивної з процесією, о. Федасюк з Висиповець з процесією і о. Федоришин з Цеброва. В поході з церкви на цвинтар, віддаленого коло двох кільометрів, взяло участь до 5 тисяч населення місцевого і замісцевого. Перед самим цвинтаром похід задержала поліція і без найменшої причини заарештувала 4-ро дітей з вінцями. Проти поступовання поліції запротестував сен. Кузьмин і зажадав підстави, на якій поліція це зробила. Дітей звільнено, вінці сконфісковано і не подано причини конфіскати. На стрілецьких гробах виголосив патріотичну промову о. Кулицький, а дальше говорили: сен. Кузьмин, І. Блажкевич і Василь Зварич. При кінці відспівано національний гимн і учасники піднесені на дусі розійшлися до дому.

СКАЛА. **(Польський фестин і його наслідки).** 4-го серпня ц. р. відбувся в Скалі польський фестин, в якому взяли участь відділи пограничного війська. На фестині не було ні українців ні жидів і тому дохід з нього заповідався дуже кепський. Щоби поправити касу, то жовніри ходили поза площею і приставали до прохожих з бльочками, щоби купували білети вступу. При тому дійшло до словної перепалки між капралем і одним хлопцем українцем. Щоби поставити на своїм і покарати того хлопця, капраль взяв з фестину кількох жовнірів і коли найшов згаданого хлопця, почав його бити. За хлопцем обстали прохожі, счинилася суматуха, почулися стріли. Трьох хлопців поранено, а двох побитих — Романа Боднарука і Михайла Яцишина жовніри арештували і відставили до казарми. Щойно на другий день приїхала з Борщева комісія, яка списала протоколи і випустила обох замкнених на волю. Нещасливий фестин закінчиться певно в суді.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видав Сп-ка „Діло“ зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10